

METODE ZA PREDVIDEVANJE (NAPOVEDOVANJE) VODOTOPNOSTI (topnosti spojin v vodi)

Delitev metod (metode temeljijo na):

- 1. Prispevki posameznih skupin v molekuli k aktivnostnemu koeficientu spojine v vodi**
- 2. Eksperimentalno določene fizikalno–kemijske lastnosti; npr. P, k' (HPLC), temperatura vrelišča, molekularni volumen**
- 3. Lastnosti, ki jih ne moremo eksperimentalno določiti; ocenimo jih iz molekularne strukture: molekularna površina, molekularna povezanost (“molecular connectivity”) idr.**
- 4. Kombinacije med dvema in (ali) več eksperimentalno določenimi oziroma izračunanimi parametri: topnostni parametri, linearnost energije solvatacije – solvatokromni parametri, različne statistične metode.**

Teoretične predpostavke – uporaba (izpeljava) empirična.

Prispevki posameznih skupin v molekuli k topnosti

Homologne vrste: metilenska skupina prispeva konstantno zmanjšanje topnosti (uvedba ene skupine $-\text{CH}_2-$ zmanjša topnost za faktor 4 – 4,5).

$$4,0 < \frac{(S_w)_n}{(S_w)_{n+1}} < 4,5$$

$$\log S_w = A + B \cdot n$$

n = št. metilenskih skupin v alifatski verigi; A, B – konstanti

$B \sim 0,6$; neodvisen od narave funkcionalne skupine v molekuli

A – karakterističen za funkcionalne skupine, neodvisen od dolžine verige

Uvajanje korekcijskih faktorjev v enačbo (za razvejene spojine, aromate ipd.)
Primerno za tekoče topljence. Potrebna je obširna podatkovna baza za vrednotenje posameznih skupin.

Temperatura vrelišča

Običajno ni primerna metoda. Topljenec ne sme tvoriti H–vezi. Primer za serijo aromatskih ogljikovodikov:

$$\log S_w = - 0.0138 \text{ BP} - 0.76$$

$n = 32$, $r = 0.07$ (Pearsonov koeficient korelacije)

BP – “boiling point”

Tudi za klorbenzene, heterocikle ... Enačbe veljajo le za tisti tip spojin, iz katerih je enačba izpeljana.

Obstajati mora povezava med aktivnostnim koeficientom spojine v vodi in vreliščem.

Molekularni volumen

Pomemben koncept tvorbe prostora pri raztapljanju. Izračunamo ga iz van der Waalsovih radijev; ne moremo meriti direktno.

$$\log S_w = A \cdot V_{vdw} + B$$

A, B – konst., določeni empirično za posamezne skupine molekul

Metoda temelji na: proces raztapljanja odvisen le od energetskih sprememb, ki so posledice t.i. “cavity formation” (tvorba prostora, v katerega se molekula topljenca vgradi). Vplivi polarnih skupin niso upoštevani; kot tudi ne interakcije z molekulami vode.

Površina molekul

Stopnja interakcij topilo – topljenec direktno odvisna od molekularnih površin...

$$\log S_w = B \cdot TSA + c_g$$

B , c_g – konst., TSA – celotna površina molekule

TSA – lahko razdelimo na površino polarnih in nepolarnih delov molekule.

$$\log S_w = \sum B_g \cdot SA_g$$

SA_g – površina določene funkcionalne skupine

B_g – ustrezen pripadajoči koeficient, določen z regresijo

Molekularna “povezanost” (molecular connectivity)

Topološki indeks v molekuli (Randić 1975)

“povezanost” – merilo velikosti in kompaktnosti molekule

$$x = \sum \frac{1}{\sqrt{\Gamma_i \Gamma_j}}$$

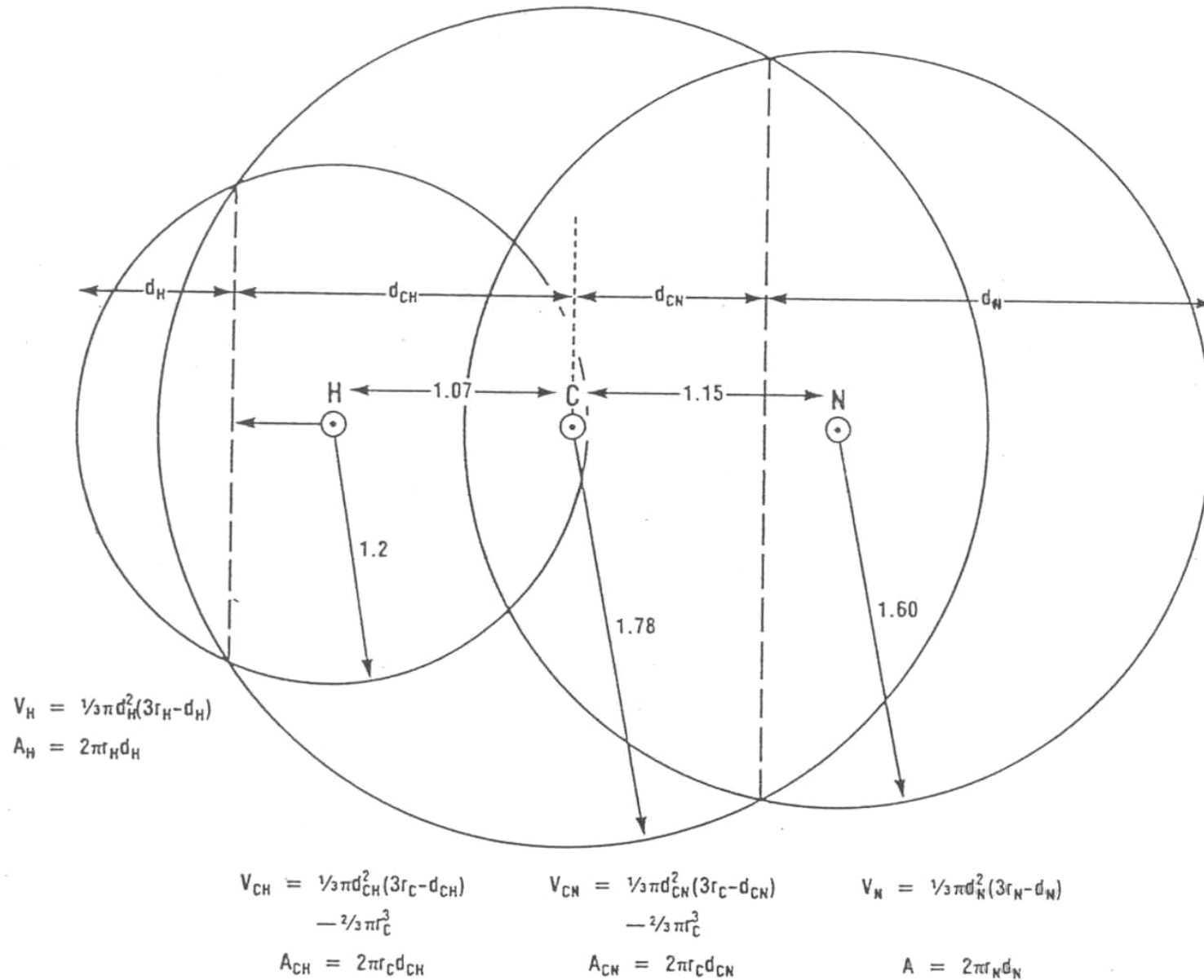
x – indeks povezanosti prvega reda

Γ_i, Γ_j – št. C – atomov, povezanih z vsakim C – atomom v vezi C – C

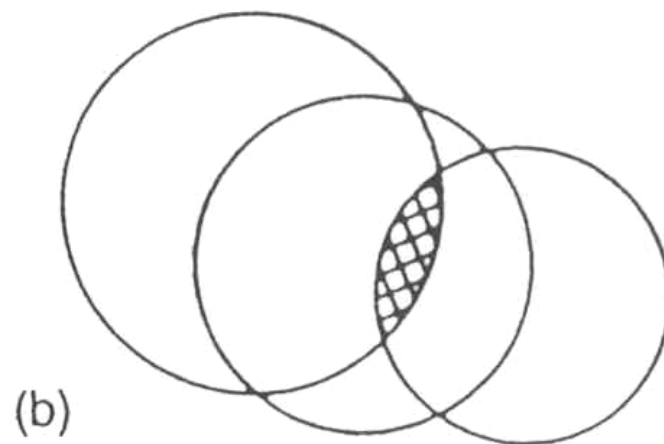
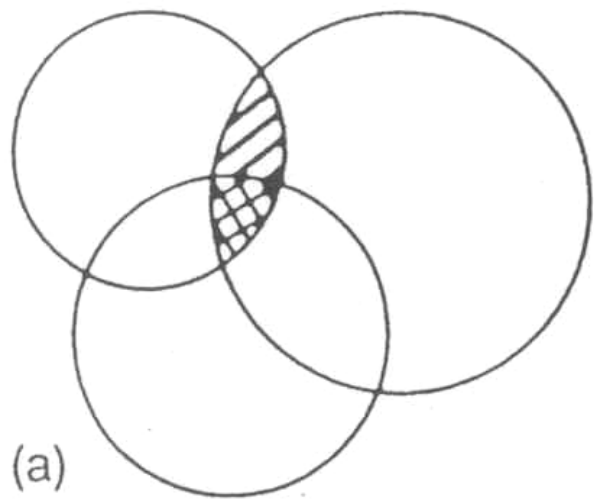
Tudi kompleksnejši primeri kasneje – dvojne, trojne vezi, aromati, hetero atomi ...

Korelacije uporabne le v ozkem podatkovnem območju (le za določene skupine spojin).

Figure 1: Molecular volume of HCN

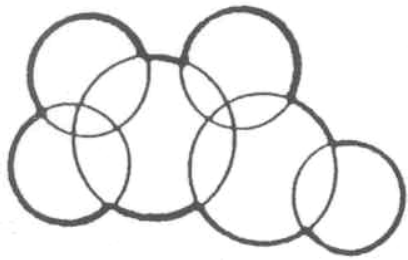

Figure 2: Overlap of nonlinear molecules.

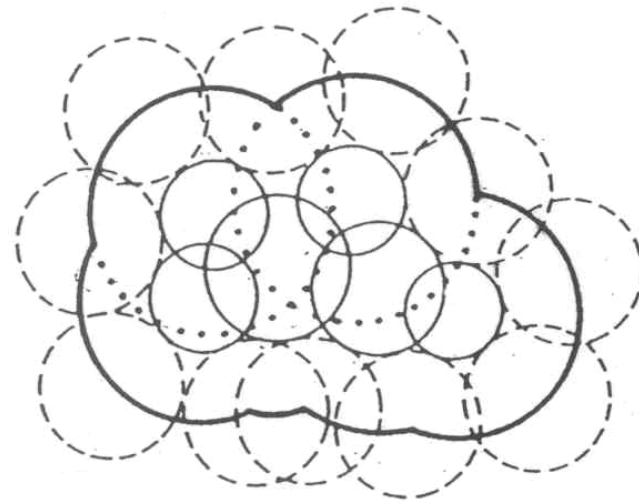

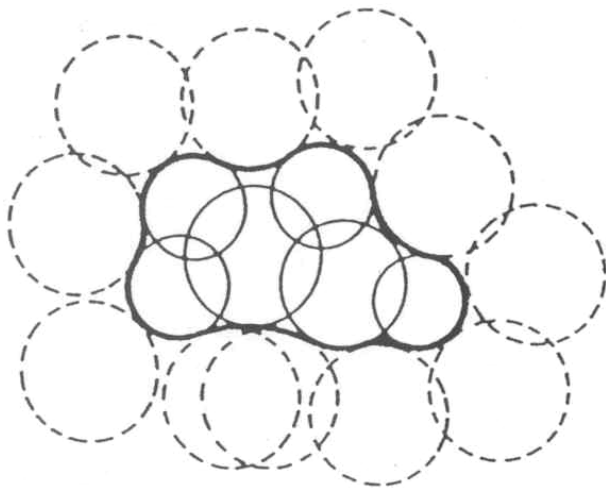
Figure 3: Cross – sectional view of (a) the van der Waals surface, (b) the solvent accessible surface using the center of the solvent molecule, and (c) the periphery of the solvent molecule.

(a)

(b)

(c)

Linearna energija solvatacije

- solvatokromni parametri:

$$\log S_w = a_1 + a_2V + a_3\Pi + a_4\beta + a_5(\text{MP}-25) \dots$$

V – molarni volumen, **a₁**, **a₂**, **a₃** ... konst.

Π – merilo polarnosti

B – sposobnost spojine, da tvori H–vez

MP – temperatura tališča (°C)

Določanje teh vrednosti: v različnih topilih; e⁻ donorski, akceptorski faktor, spektrofotometrično.

Topnostni parameter

Van der Waalove sile med molekulami sledijo geometrijskemu pravilu za topilo in topljenec:

$$W_{12} = \sqrt{W_{11} W_{22}}$$

$$\text{Zato: } \ln \gamma_2 = [(w_{11})^{1/2} - (w_{22})^{1/2}]^2 \cdot \frac{V_2 \Phi_1^2}{RT} = (\delta_1 - \delta_2)^2 \cdot \frac{V_2 \Phi_1^2}{RT}$$

Določitev topnostnih parametrov (σ)

[v prvi aproksimaciji: $\Phi_1 \sim 1$ (razredčene razt.)]

δ – izraža kohezijo med podobnimi molekulami; “podobno v podobnem”

Izračun δ :

Iz entalpije uparjanja, notranjega pritiska, površinske napetosti idr.

$$-\log x_2 = \frac{\Delta H_f}{2,303RT} \cdot \left(\frac{T_0 - T}{T_0} \right) + \frac{V_2 \Phi_1^2}{2,303RT} (\delta_1 - \delta_2)^2$$

$$\delta = \left(\frac{\Delta H_v - RT}{V_1} \right)^{1/2} ; \text{ iz notranjega pritiska}$$

$$\left(\frac{dU}{dV} \right)_T - \text{notranji pritisk (intermolekularne interakcije - privlak, odboj)}$$

Porazdelitveni koeficient in predvidevanje vodotopnosti

Ravnotežje: $x_0 \gamma_0 = x_w \gamma_w \quad (a_0 = a_w)$

$$P = x_0/x_w = \gamma_w/\gamma_0$$

Predpostavka:

Neelektroliti, šibki elektroliti (večina zdravilnih učinkovin) – idealno za raztapljanje v oktanolu:

$$\gamma_0 = 1 \rightarrow \log \gamma_w \approx \log P_t$$

Enačba za topnost:

$$\log x_2 = -\frac{\Delta H_f}{2,303R} \cdot \left(\frac{T_m - T}{T_m T} \right) - \log \gamma_2$$

$$\log x_w = -\frac{\Delta S_f}{2,303RT} \cdot (T_m - 298,15K) - \log P - 0,94$$

$$T = 25^\circ\text{C} \quad -0,94 = \log \frac{n_0}{n_w} = \frac{6,35}{55,5}$$

$$\log S_w = -\frac{\Delta S_f}{2,303RT} \cdot (T_m - 298,15K) - \log P + 0,80$$

$$\log n_w(55,5) = 1,74$$

Yalkowsky – preizkus gornje enačbe:

$$\log S_w = -1,00 \log P - 1,11 \frac{\Delta S_f (T_m - 298,15)}{2,303RT} + 0,54$$

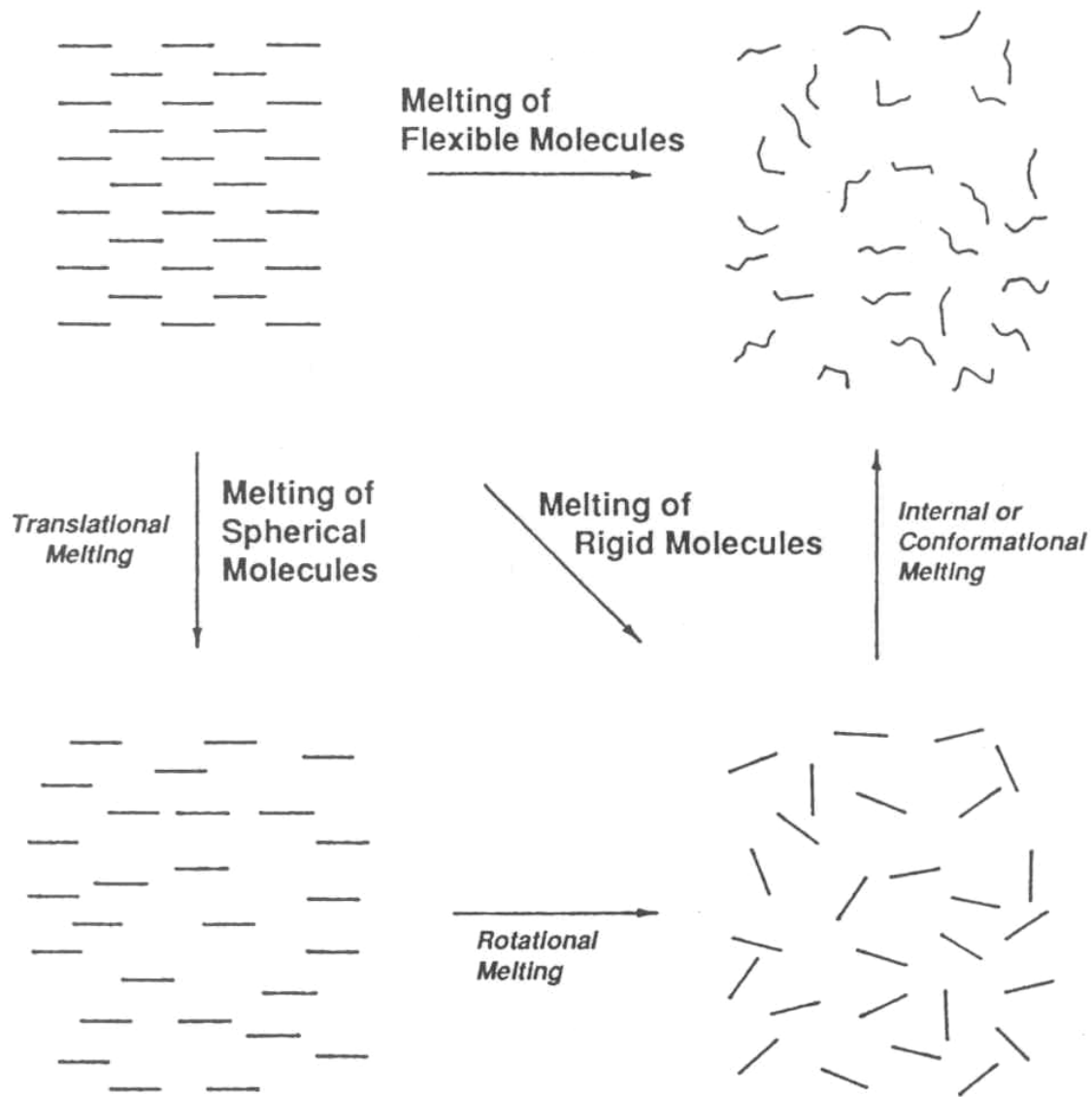
$$n = 167, R = 0,994$$

Toge molekule: $\Delta S_f = 56,7 \text{ J/molK}$ (geometrijska entropija)

$$\log S_w = -1,05 \log P - 0,012 MP + 0,87$$

MP – temperatura tališča v °C

Figure 4: Entropy of fusion considerations for spherical, rigid and flexible molecules.

(1) The solubility of nonpolar and semipolar solutes in octanol is approximately equal to the ideal solubility, $\gamma_0 = 1$.

Because $P = \gamma_w/\gamma_0$, it follows that $\log \gamma_w \approx \log P$.

(2) The ideal solubility can be estimated from T_m and ΔS_f of the solute.

(3) The ΔS_f of the solute is constant for rigid molecules.

(4) The ratio S_0/S_w is equivalent to P , that is, S_w is equal to S_0 divided by P .

Table 1. Melting Temperatures (T_m in °C), Entropies of Fusion (ΔS_f in J/Mol K), Activity Coefficients in Neat Water (γ_w) and in Neat Octanol (γ_o), and Logarithmic Values of Aqueous Solubilities

parameter	ACV	NACACV	OACACV	diACACV	DCV	NACDCV	OACDCV	diACDCV
T_m	255.0	217.0	242.0	204.0	189.0	181.0	135.0	134.0
ΔS_f	57.7	109.9	96.9	99.3	91.4	121.0	104.6	104.0
γ_w^a	33.9	0.81	5.93	5.22	1.40	0.17	4.41	2.73
γ_o^a	252.1	11.8	96.0	26.9	14.7	4.75	12.7	23.1
$\log S_w^b$	-0.53	-2.37	-2.58	-2.16	-1.38	-1.91	-1.17	-0.70
$\log S_w^c$	-0.54	-0.37	-0.91	-0.69	-0.26	0.09	-0.11	0.36
$\log S_w^d$	-2.14	-1.92	-2.70	-2.14	-1.08	-0.86	-0.97	-0.73
$\log P^d$	-1.57	-1.30	-1.07	-0.85	-1.08	-1.33	-0.61	-1.05
$\log S_0/S_w^d$	-1.82	-2.10	-2.15	-1.66	-1.96	-2.40	-1.40	-1.90
$\log S_{ow}/S_{wo}^d$	-1.60	-1.45	-1.16	-0.96	-1.26	-1.54	-0.72	-1.12

^a Activity coefficients (γ) were calculated by the equation $\gamma = (f_2/f_2^0)/S_2V_1$, where f_2 and f_2^0 are the fugacities of the pure solid solute and of its subcooled liquid at the temperature of the solution, respectively, S_2 is the molar solubility of the solute and V_1 is the molar volume of the solvent.⁸ ^b Calculated by eq 1 at $T = 22$ °C. ^c Calculated by eq 2 at $T = 22$ °C. ^d The logarithms of aqueous solubilities ($\log S_w$), partition coefficients ($\log P$), octanol/water solubility ratios ($\log S_0/S_w$) and mutually saturated octanol/water solubility ratios ($\log S_{ow}/S_{wo}$) for examined substances are also given ($T = 22 \pm 0.1$ °C).⁸